

VAN ZELFREDZAAMHEID NAAR EFFECTIVITEIT VIA VERBINDING

Presentatie voor het Gemeentefestival Sociaal Domein
6 maart 2024 Emmen.

Irene van Staveren ISS/EUR

De BV Nederland aan het stuur 1980 ->

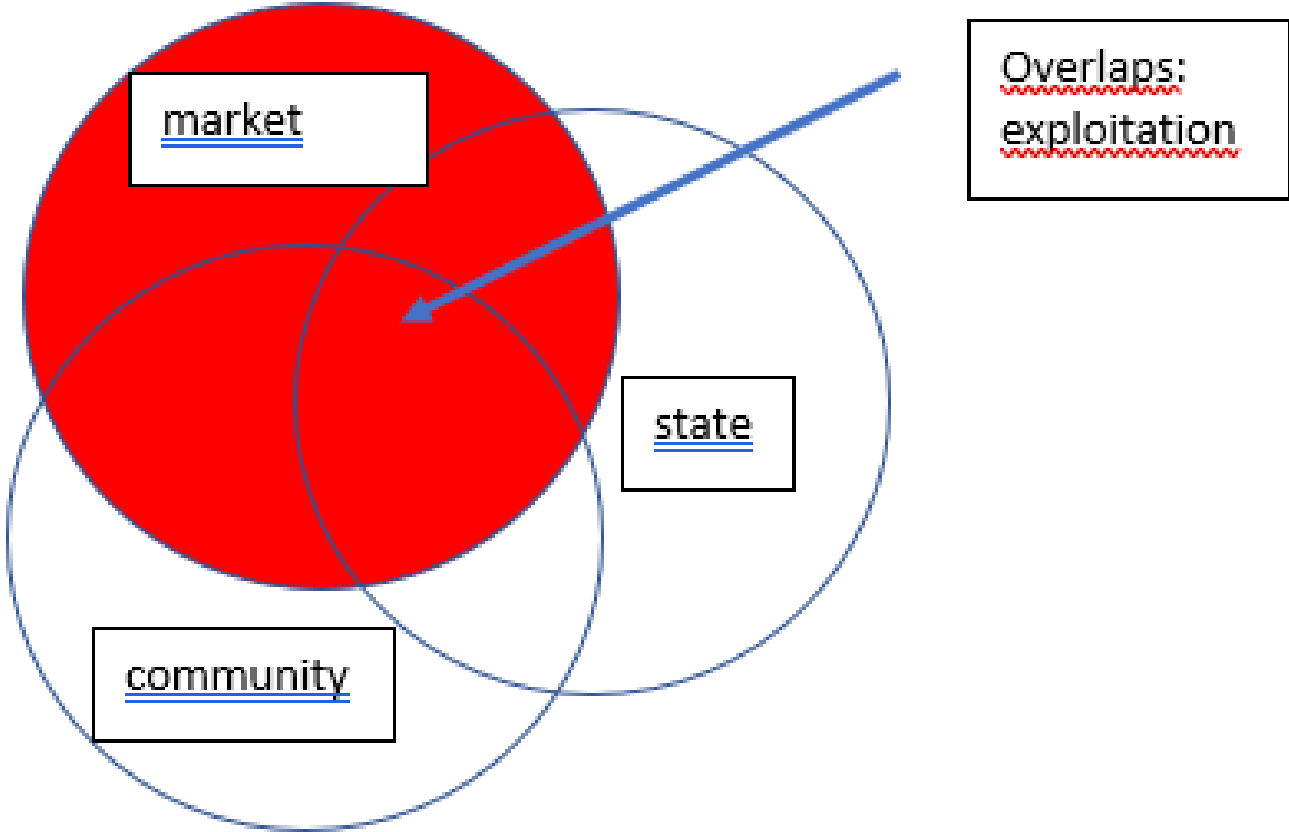
- NAM: te veel gas opgepompt met oneigenlijk argument
- TATA Steel en Chemours: te veel gifuitstoot ondanks vergunningen
- Agro-industrie: zet landbouwlobby naar zijn hand
- Oligopolies -> marktmacht over consument en arbeid
 - dagbladen: 2 uitgevers
 - gemeenten: verkoop van energiebedrijven/aandelen
 - gemeenten: aanbestedingen in de thuiszorg
- Lonen lopen achter bij winsten

The logo for Erasmus University, featuring the name 'Erasmus' in a stylized, cursive script.

De overheid en de BV Nederland: faciliterend

- Wet- en regelgeving tbv winstmogelijkheden van bedrijven
(*Katharina Pistor: privaatrecht maakt álles tot kapitaal*)
- Ineffectief inzetten van de markt voor publieke doelen
(EU ETS; ondermijnende aanbestedingen; bonussen in onderwijs)
- Fiscale race-to-the-bottom
(*David Hope over 'trickle down' in OESO: ↑ongelijkheid*)

Capitalism: market dominance & exploitation

Erasmus

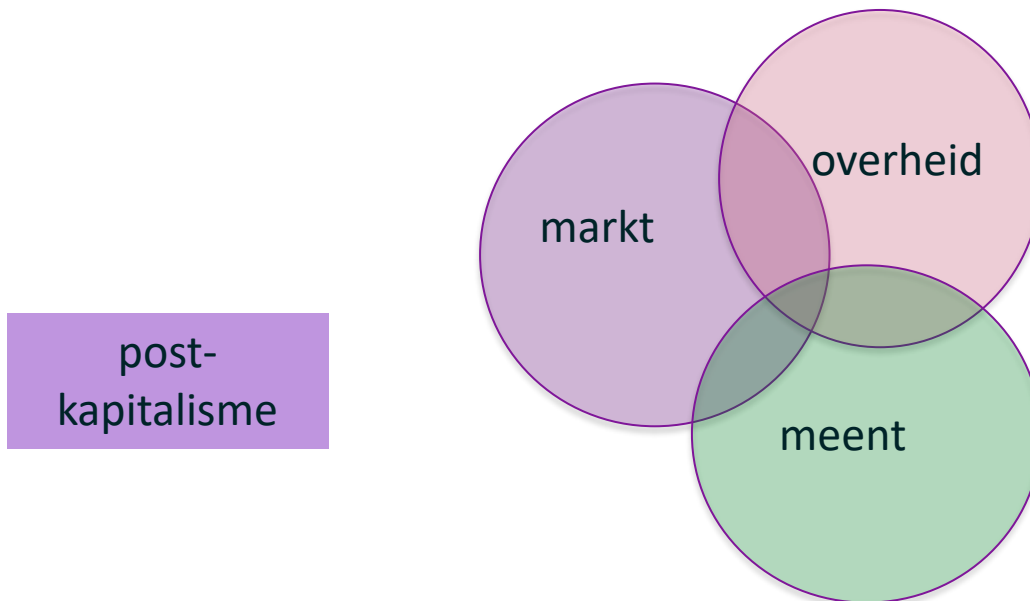
Overheid aan het stuur: niet groter wel sterker

- Markt moet terug naar reële waarde creëren:
 - Incentives richten op reële toegevoegde waarde zonder afschuiven van nadelen & risico's -> **effectiviteit**
- Overheid moet zelfbewust eigen waardecreatie erkennen:
 - IMF: overheidsmultiplier = 1.5
 - VS: toegevoegde waarde overheid = 13% BBP (finance 4%)
- Onderschatting overheidswaarde in BBP:
 - vooral salarissen ambtenaren
 - uitkeringen tellen als consumptie
 - OV wordt bij privaat transport opgeteld
- Private sector is niet persé goedkoper:
 - private equity kinderopvang: waarde-extractie
 - universitair huidkankermedicijn: goedkoper & effectiever
 - 30% gezondheidsuitgaven VS = bureaucratie agv outsourcing

Efficiëntie versus effectiviteit

	Efficiëntie (via markt)	Effectiviteit
Definitie	Hoogste opbrengst tegen laagste kosten	Beste resultaat, gegeven de middelen
Kosten	Financiële kosten minimaliseren	Zoeken naar synergie: meer opbrengsten en gedeelde kosten
Risico's	Risico's afschuiven	Risico's beheersen
Lange termijn	Marktmacht -> waarde-extractie	Duurzaam en inclusief effect

Markt – Overheid – Community economie (meent)

Voorkom verwarring

Meent	Maatschappelijk middenveld
Burgerinitiatieven	Kerken, sportclubs, hobbyclubs
Waarden-gedreven	Belangenorganisaties (werkgevers; vakbonden, boeren; Greenpeace)
A-politiek	Politieke organisaties (partijen en lokale afdelingen)
Economische meerwaarde (investeren, produceren, consumeren)	Actiegroepen (XR, Vredesbeweging)
Alternatief (deels) voor markt en staat	Complementair aan markt en staat

Theorie van de Meent: Elinor Ostrom

- Samenwerking obv zelfontwikkelde regels:
 - Wie en wat?
 - Verdeling kosten/input en opbrengsten
 - Democratische besluitvorming en mogelijkheden voor beroep
 - Erkenning door de overheid van zelfregulering
- Effectiviteit: duurzaam (als middel en doel) en lange termijn
- Efficiënt: lagere kosten en hogere opbrengsten

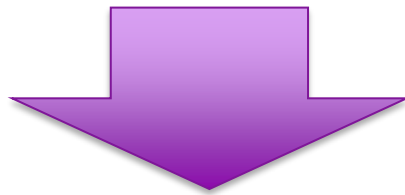
Voorbeeld van Ostrom: Irrigatie-common in Nepal

- Betere fysieke conditie van kanalen -> meer opbrengst common dan private irrigatie
 - Beginstuk 70% versus 52% meer oogst
 - Eindstuk 65% versus 34% meer oogst
- Eigen informele monitoring ipv formele bewaking:
 - ➔ 2 x betere naleving door mogen houden van boetes
 - ➔ meer vertrouwen door roterende monitoring
 - ➔ lange-termijn-samenwerking
 - ➔ toekomstbestendig irrigatiesysteem

The logo for Erasmus University, featuring the name 'Erasmus' in a stylized, cursive script.

Hoe kan de markt kleiner en dienstbaarder worden? Door de Meent te laten groeien ...

- Community economie = samenwerking ipv concurrentie via economische rolcombinatie
 - Werknemerscoöperatie: kapitaal = arbeid
 - Onderlinge verzekeringen: kapitaal = consument
 - Energiecollectieven: kapitaal = consument
 - Steward-ownership bedrijf: kapitaal = missie
 - Time-bank: arbeid = consument

-> aanbod en vraag in markt daalt *vanzelf*

-> Interactie met markt is *missie*-gedreven

Twee voorbeelden uit mijn eigen onderzoek

Voorbeeld 1: crowdfunding zonnepanelen boerderij

- Lening zonder financiële rente
- Rente = tegoedbonnen van producten (5 jaar)
- Investeerders = klanten = vaste afnemers -> *lager afzetrisico*
- Prijs producten 30% lager dan in (eco-)supermarkt (2011)

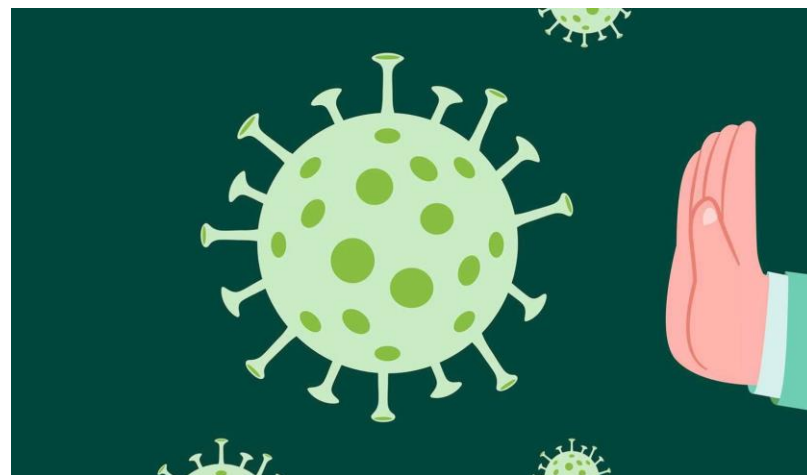
Product voorbeelden	Winkelprijs p/kg	Boerderij-prijs p/kg	Verschil p/kg (%)
gehakt	11,00	9,50	-14 %
entrecote	21,90	23,00	+5 %
tournedos	53,50	35,00	-35%
worst	25,20	13,50	-46%
appelsap	1,45	2,00	+38%
Jonge kaas	11,30	13,00	+12%

Voorbeeld 2: Sociale cohesie verminderde Covid doden

- Sociale cohesie vermindert wantrouwen en stimuleert solidariteit
- Landen met meer sociale cohesie hadden minder Covid doden

1.8 minder doden per
10.000 inwoners met 1 punt
meer sociale cohesie (schaal
100 punten)

als Brazilië evenveel sociale
cohesie had gehad als
Maleisië had het 49.000
minder doden gehad in 2020

Voorbeelden van beleid obv de waarden van de Meent

- Buurtzorg, vd Bent (stichting), Buurtzorg T (steward-ownership)
 - Zelfsturende teams en platte organisatie
 - Hoge kwaliteit zorg, gemotiveerde medewerkers
 - Lagere of gelijke zorgkosten als gemiddeld
- Schuldhelpverlening Utrecht: ontkokering
 - Minder gezinnen met schulden
 - Sneller uit de schuld
 - Halvering totale schuld
- Langdurig verslaafde psychiatrische patiënten in Den Helder
 - Uitkering gemiddeld 344 euro p/mnd verhoogd
 - Meer kwaliteit van leven
 - Minder overlast

Wat kunnen gemeenten doen?

- Regulering van lokale markten
 - Zelfbewoning van huurwoningen bij verkoop
 - Klimaatrapportage bij verkoop koopwoning met kostenraming voor aanpassing, aftrekbaar van vraagprijs
- Stimulering (of opzetten) coöperaties
 - Zorg in Brazilië UNIMED: 25% dokters en >100 ziekenhuizen
 - Maak coöperatief bouwen en wonen makkelijker
- Aanbestedingsprocedures:
 - Kleinere rol voor prijs
 - Meer aandacht voor sociale criteria, lange termijn en duurzaamheid (synergie)
- Bij privatisering: hou een 'gouden aandeel'
- Bij inkoop en samenwerking:
 - Kies bv alleen community-bedrijven

Tot slot

- Zoek synergie over domeinen heen (effectiviteit!)
- Maak beleid voor de lange termijn -> verlaagt onzekerheid en crowding-in investeringen door (community) bedrijven
- Leer van voorbeelden, ook in het buitenland
- De markt is geen natuurverschijnsel of oplossing voor alle problemen: bespreek bij elk beleid wat de beste rol is
- Start sociaal beleid bij de community economie
 - Sluit aan bij burgerinitiatieven
 - Start pilots